

Trots staat de Korenbeurs op de korte zijde van de Vismarkt in Groningen. Er is nog steeds volop handel op die plek, maar de zakken met graan blijven tegenwoordig buiten de stad. Van handel in grondstoffen naar een supermarkt met volop kant-en-klaarproducten.

De Korenbeurs: van graanhandel tot grootgrutter

Historie

De voorgeschiedenis van de Korenbeurs ligt in de middeleeuwen. De stad Groningen kreeg in de veertiende eeuw het stapelrecht; dat hield in dat producten uit de Ommelanden alleen in de stad op de markt gebracht mochten worden. In de loop der eeuwen nam de handel zodanig toe dat een echte markthal noodzakelijk werd.

De stad Groningen liet in 1774, op de plek van de huidige Korenbeurs, al een markthal bouwen. Dat was een niet al te groot pand van hout. Door de grote bloei van de graanhandel aan het eind van de achttiende en begin van de negentiende eeuw, was de gemeente genoodzaakt om een nieuwe beurs te laten bouwen. Een pand van steen waar de handel in het midden van de negentiende eeuw ook alweer uitgroeide. Tegen die tijd werd een deel van de handel gedaan in het naastgelegen café De Beurs. De stad Groningen was toe aan haar derde Korenbeurs. In 1863 werd begonnen met de bouw daarvan, naar een ontwerp van J.G. van Beusekom (1825 -1881), die in die jaren stadsbouwmeester van Groningen was. Aan de voorkant een groot vierkant hoofdgebouw, direct aan de Vismarkt, met een drietal Korinthische zuilen en op de gevel beelden van Mercurius, Neptunus en Ceres, respectievelijk de god van de handel, de zee en de landbouw. Dit waren de pijlers onder de Groninger welvaart. Achter het hoofdgebouw bevindt zich de beurshal: een grote, langgerekte ruimte die de sfeer ademt van een Romeinse basilica. De eindgevel van deze hal is half rond, een spiegelbeeld van het koor van de Der Aa-kerk, die pal achter de Korenbeurs ligt.

Van Beusekom lijkt met dit gebouw op twee gedachten te hinken. De voorkant is neoclassicistisch, in het midden van de negentiende

eeuw als bouwstijl eigenlijk al weer een beetje uit de mode.

En dan daarachter de beurshal, gebouwd met volop gebruik van het modernste bouw materiaal in die tijd: ijzer. De lichtinval in de beurshal was een voorwaarde voor de graanhandelaren: zo konden zij de producten goed bekijken. Eind jaren zestig waren er serieuze plannen om het gebouw te slopen, maar hernieuwde waardering voor de negentiende eeuwse architectuur zorgde ervoor dat in plaats daarvan de Korenbeurs sinds 1970 op de rijksmonumentenlijst staat.

Tot de jaren tachtig van de vorige eeuw was de Korenbeurs in gebruik voor haar oorspronkelijk doel: als graanbeurs. Maar Groningen werd steeds minder de graanschuur van de wereld, het aantal beursdagen werd teruggebracht tot eens per week. In de jaren tachtig verhuisden de handelaren naar een zolderkamer in de Korenbeurs. De hal kreeg sindsdien verschillende invullingen: van sporthal tot concertzaal, van koopjesmarkt tot spiritueel centrum. In 1990 werd het gebouw gerestaureerd. Tegenwoordig huist er in de Korenbeurs een Albert Heijn.

Albert Heijn past in binnensteden

Albert Heijn heeft in verschillende grote steden historische panden betrokken. Toeval of zit er een groter plan achter? "Toeval," zegt Herman Dechesne van Ahold Vastgoed. "Wij houden goed in de gaten op welke plaatsen er behoefte is aan een Albert Heijn-winkel. Dat wij in oude panden terecht komen, zoals in Amsterdam, Nijmegen en Naarden, heeft te maken met de locatie. Centraal en in de buurt van het publiek dat graag bij Albert Heijn komt. Wij kijken meer naar het publiek dan naar het pand, maar de verschillende typen winkels van Albert Heijn passen wel in monumenten. Al moeten wij hier vaak wel inventiever zijn dan op andere plaatsen."

“Het werken in dit eigenzinnige pand is plezierig”

Jan Luth, assistent supermarktmanager in de Korenbeurs, vindt dat het pand op zichzelf wel wat onpraktische kanten heeft. "Met name de logistiek is een verhaal apart hier. Ik heb nauwelijks magazijn, dus er moet vaker dan normaal bevoorrad worden. En dat bevoorraden mag maar op een beperkt aantal uren, vanwege de regelgeving die de gemeente heeft voor de binnenstad." Naast de logistiek is ook de klimaatbeheersing in de winkel ingewikkeld. Het gebouw is nauwelijks geïsoleerd. "In de zomer is het hier net zo warm als buiten en in de winter net zo koud, kort samengevat." Dechesne vult aan: "Energetisch is dit pand niet van deze tijd. Elders werken wij volop aan duurzaamheid, maar hier is dat heel lastig."

Nico Vermeulen was als interieurarchitect van Albert Heijn betrokken bij de inrichting van de Korenbeurs. "Wij hebben de inrichting op een aantal punten specifiek voor deze winkel moeten maken. Al onze winkels hebben een plafond, in deze ruimte kon dat absoluut niet. Dat heeft gevolgen voor het klimaat in de winkel, maar ook voor de belichting van onze producten. Wij hebben in de winkel boven een aantal productgroepen een wit doek gespannen. Wij suggereren daarmee marktkramen, waarmee wij de sfeer van buiten op de

Het ijzerwerk voor de Korenbeurs werd gefabriceerd door de Groninger IJzer- en Metaalgieterij, gevestigd in de Lutkenieuwstraat. Dit bedrijf was de eerste gieterij in de provincie Groningen. Voor de montage werd meer ervaren personeel van ijzergieterij Enthoven uit Den Haag ingeschakeld. Dit bedrijf heeft ook de drie beelden op de gevel ontworpen en gegoten.

"Deze winkel heeft een heel eigen karakter"

Vismarkt naar binnen willen halen." De winkel in de Korenbeurs wordt binnen nu en twee jaar opnieuw ingericht, maar nu is al duidelijk dat ook dan hier en daar afgeweken moet worden van de standaard.

Overheid

De gemeente was blij met de komst van Albert Heijn in de Korenbeurs. Dechesne vertelt: "Omdat Albert Heijn het pand een min of meer openbaar karakter kon laten behouden, stond de gemeente positief tegenover onze plannen om dit pand te betrekken. Zo mochten wij, ondanks strenge welstandsregels, een condensor op het dak plaatsen omdat dit nodig is voor de koelingen. Op andere punten moesten wij ons aanpassen. Aan de buitenkant bijvoorbeeld is nergens het merk Albert Heijn zichtbaar." Maar dan is er ook de relativering. Luth: "Wij zitten op een superplek als het gaat om de klandizie. Wij zijn in het centrum de enige supermarkt die van acht uur 's ochtends tot kwart voor tien 's avonds open is. Een bedrijf met op allerlei uren ander publiek. Qua personeelsbeleid houd ik ook rekening met wat dit pand vraagt van mensen. Iedere dag is hier anders, door de logistiek die hier anders loopt, door de buitenwereld waar steeds wel wat gebeurt wat ons proces beïnvloedt, bijvoorbeeld een opgebroken straatje. Dat vraagt van het personeel in de winkel stressbestendigheid en flexibiliteit. En op bepaalde uren van de dag ook wel een zekere mondigheid." Was de lichtinval voor de oorspronkelijke handelaren in de Korenbeurs een absolute voorwaarde, voor de koopwaar van Albert Heijn is het een nadeel. Luth: "Wij hebben hier veel daglicht en dat leidt bijvoorbeeld tot het eerder verkleuren van vlees."

René werkt al 40 jaar voor Albert Heijn. Hij vindt het werken in dit eigenzinnige pand plezierig. "Deze winkel heeft een heel eigen karakter. Er komt een ander publiek, maar ook qua organisatie werkt het anders. En klimatologisch is het ook een uitdaging. Deze zomer zetten wij de dakluiken open - er is geen Albert Heijn die dat heeft! - piepte de zon er net doorheen, precies op het schap met chocola. Kijk, daar moet je mee om kunnen gaan als personeel. Ik houd daar wel van. Ik vind dat juist mooi van deze werkplek. Wij zeggen wel eens tegen elkaar 'Als je in de Korenbeurs kunt werken, kun je overal werken'. En ik vind het leuk dat dit gebouw een geschiedenis heeft. Nu werk ik hier, maar ik heb dit gebouw ook meegemaakt toen hier gevollybald werd." René is enthousiast over de ligging aan de Vismarkt. Studenten die laat uit de stad komen en langs de Vismarkt fietsen, ontdekken hier dat voor sommige mensen de dag alweer begonnen is... René: "Dit is de plek waar de stad iedere morgen wakker wordt. Als wij 's morgens de deur aan de voorkant opendoen, zeggen wij altijd even: 'Goedemorgen Groningen!'"

Graanprijzen

De Korenbeurs lijkt ver weg van haar oorspronkelijke bestemming, maar niets is minder waar. Nog steeds wordt wekelijks in een zolderkamer van de Korenbeurs de graanprijs bepaald. Een drietal commissarissen (vertegenwoordigers van de graanboeren) en een

drietal kopers komen bij elkaar om de handel van de voorgaande week door te nemen. Op basis daarvan bepalen zij de prijs. Die prijs wordt door akkerbouwers tot op de dag van vandaag nauwlettend in de gaten gehouden. De heer Bunnik is voorzitter van de Koninklijke Vereniging De Beurs, hij is regelmatig bij deze bijeenkomsten te vinden. "Wij komen eerst bij elkaar in het naastgelegen café De Beurs en dan gaan wij om elf uur naar onze vergaderruimte in de Korenbeurs." Bij de oprichting van De Beurs heeft het bestuur destijds bedongen bij de gemeente dat 'de Koninklijke' altijd recht heeft op gebruik van deze ruimte voor de handel. "De hoeveelheid ruimte die wij nodig hebben, is door de digitalisering van de handel fors minder geworden. En theoretisch gezien, zouden wij ook gemakkelijk ergens anders kunnen gaan zitten. Wij hebben er nog niet zo lang geleden nog eens over gesproken. Dit pand is niet erg goed bereikbaar en onze mensen komen allemaal van buiten de stad. Toch was een meerderheid ervoor om toch in de Korenbeurs te blijven en de nadelen op de koop toe te nemen. Want enige nostalgie is de handelaren en de commissarissen zeker niet vreemd."

Bezoekers

De Korenbeurs is van 's ochtends vroeg tot laat in de avond open. Klanten zijn zich lang niet allemaal bewust van het historische karakter van het pand. "Je aandacht wordt door de boodschappen eigenlijk van het gebouw afgeleid. In het begin was ik me wel bewust van die ruimte hier, maar nu niet meer. Je blik wordt door de kraampjes ook een beetje afgeleid van de bogen."

Maar niet iedereen is kritisch. Bote de Jong is vaste klant van dit filiaal. Hij heeft een vaste tafel in café De Beurs, pal naast de Korenbeurs, waar hij gedichten van Poesjkin in het Nederlands vertaalt. "Ik woon in de Oosterpoort, maar mijn boodschappen doe ik hier. De mensen zijn hier aardig, zij kennen mij hier, maken een praatje." Bote vindt een Albert Heijn in een monumentaal pand helemaal niet verkeerd. "Gebouwd in 1863 - 1865, door Van Beusekom," weet hij feilloos. "Als ze er maar niks aan veranderen, dan heb ik er geen bezwaar tegen dat er een winkel in zit."

Op de stoep van de Korenbeurs vinden wij Henry Nouwen. Een Aussie van geboorte, maar alweer 22 jaar woonachtig in Groningen. Hij voorziet de stoep van de Korenbeurs van nieuw natuursteen. "Ik was ook betrokken bij de restauratie in 1990, alweer twintig jaar geleden! Toen heb ik de natuursteenvloer binnen gelegd. Tot die tijd zat er een houten vloer in. Ik was toen net twee jaar in Nederland, mijn ouders komen oorspronkelijk uit Groningen. En nu ben ik na twintig jaar weer aan het werk bij de Korenbeurs, maar dan buiten. Het is een gezellige plek om te werken, zeker als het mooi weer is."

De familie Boer uit Tilburg is een dagje uit in Groningen. Het Groninger Museum bleek gesloten, dus is hun zoon naar het Stripmuseum gegaan en bewondert vader Boer de Korinthische zuilen van de Korenbeurs. "Ik ben classicus van huis uit, ik was tot mijn 71e leraar Klassieke Talen." De familie is verbaasd dat er een Albert Heijn in het pand zit. "Zo'n gebouw zou toch een meer culturele bestemming moeten krijgen." Een culturele bestemming heeft de Korenbeurs in haar verleden al eens gehad, maar vooralsnog lijkt de bestemming van supermarkt een duurzame oplossing te zijn. De binnenhuisarchitect van Albert Heijn mag nu gaan nadenken over de inrichting van de winkel voor de komende jaren. Opnieuw doet zich dan de vraag voor hoe je als grootwinkelbedrijf omgaat met een monumentaal pand. Wordt het maatwerk of toch confectie voor dit monument? ■

“Als je in de Korenbeurs kunt werken, kan je overal werken”

